

**STRATEGIJSKI ASPEKTI MIGRANTSKE KRIZE U EVROPI KAO
BEZBEDNOSNE PRETNJE REPUBLICI SRBIJI**

prof. dr Mitar Kovač

*Fakultet za projektni i inovacioni menadžment
Beograd
e-mail: mitar.kovac21@gmail.com*

dr Brankica Potkonjak-Lukić

*Ministarstvo odbrane Republike Srbije
e-mail: brankica.lukic-potkonjak@mod.gov.rs*

Apstrakt: *Migrantska kriza u Evropi je većinom posledica planiranih ratova (vojnih intervencija i građanskih ratova) od strane vodećih zemalja Zapada. Ti ratovi realizovani u formi kroz vojne intervencije ili građanske ratove, u svakom slučaju su događaji koji su iz temelja, kao bumerang, potresli najviše Evropu, ali i sve zemlje koje se nalaze na migrantskim rutama. U velikoj meri, ratovi osim bezbednosnih pretnji za život stanovnika tih država socijalne uslove zadovoljavanja običnih potreba čini nepodnošljivim. Migrantska kriza je kontinuirana i tih je razmera da se označava često sintagmom „seoba naroda“. Posledice takve migrantske krize su ogromne u sociološkom, bezbednosnom i političkom smislu. One su već danas u mnogim aspektima očigledne i značajno se reflektuju na međunarodne odnose, međudržavne odnose, EU, NATO, posebno na vodeće članice EU i NATO, kao što su SAD, Velika Britanija, Nemačka i Francuska. Evropska unija gubi unutrašnju koheziju po pitanju migrantske krize i načina njenog rešavanja. NATO i EU su pokazali potpunu nesposobnost da zaštite vitalne interese nacionalnih država Evrope. Posledice po zemlje EU, ali i ostale tranzitne zemlje, a posebno na Republiku Srbiju kao zemlju sa velikom fluktuacijom migranata, različite su. Prostor tzv. Zapadnog Balkana zbog neiskrenog odnosa EU postaje „rezervat za migrante“. Migrantska kriza u narednim godinama može postati veoma opasna bezbednosna pretnja i značajno uticati na njenu stabilnost, kao i na stanje etničkih i verskih odnosa.*

Ključne reči: migrantska kriza, bezbednosna pretnja, Evropska unija, Srbija

UVOD

Svedoci smo permanentnog ugrožavanja osnovnih prava na mir, slobodu i zaštitu teritorijalnog integriteta i suvereniteta država širom sveta. Skoro da je sav trud savremenog sveta u pogledu podizanja nivoa međunarodnog uvažavanja, tolerancije i širenja ljudske solidarnosti bio uzaludan. „Seobe naroda“, kako vodeći geopolitičari nazivaju migracije stanovništva pojedinih zemalja Severne Afrike i sa Bliskog istoka, ovu konstataciju najbolje potvrđuje.

Interesantno je konstatovati da su nasilne demonstracije i građanski ratovi izazvani samo u državama Bliskog istoka i severa Afrike, koje nisu htele da prihvate neokolonijalni položaj Zapada. Samo su arapske države koje su bile saveznice vodećih država NATO bile pošteđene „arapskog proleća“, ali su zato ozbiljno učestvovala u razbijanju i destabilizaciji drugih arapskih država u regionu. Pre svega, to su Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Kuvajt i Katar. Posebnu ulogu u tom procesu destabilizacije Bliskog istoka ima Turska, pre svega, u građanskom ratu u Siriji.

Kao direktna posledica „arapskog proleća“ u pogledu bezbednosti je pokretanje višemilionskog talasa izbeglica ka zemljama Zapadne Evrope, koji će dovesti do migrantske krize, odnosno, do različitih refleksija po bezbednost zemalja Zapadne Evrope, koje su pretežno krajnji cilj izbeglica, ali i tranzitnih zemalja kroz koje izbeglice moraju da prolaze do svog krajnjeg odredišta. Pokazalo se da kolone izbeglica prate različite negativne pojave, poput organizovanog kriminala, sukoba, terorizma i društvenih i političkih potresa u državama kroz koje prolaze i u koje dolaze. Njihovo brojnije prisustvo u dužem periodu izaziva strah i nespokojstvo domaćeg stanovništva. Takvi problemi se osećaju i u Srbiji, posebno na jugu Srbije, Beogradu i u prigraničnim mestima ka Mađarskoj i Hrvatskoj.

Stanje bezbednosti u EU i reakcije javnog mnjenja

U velikom broju država EU, izbeglice su doživljene kao pretnja bezbednosti, ekonomiji, društvenoj stabilnosti i sistemu zdravstvene zaštite, što dalje implicira opravdano narastanje neprijateljstva lokalnog stanovništva, odnosno, porast ksenofobije, rasizma i jačanja nacionalnih pokreta, jer ekstremisti među izbeglicama donose nemir, nespokoj i ugrožavaju ličnu bezbednost, prvenstveno mlade generacije u Evropi.

Strahovi naroda u Evropi su sasvim opravdani, jer velike migracije iz arapskih i islamskih država ugrožavaju vitalne interese slobodnih država i

naroda. Shodno tome, mnogi domaći i strani teoretičari bezbednosti, s punim pravom smatraju migracije, odnosno, „migrantsku krizu“, kao najznačajniju ili najkrupniju posledicu „arapskog proleća“ i vojnih intervencija NATO i njegovih vodećih članica, pre svega SAD, Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske, Turske i Nemačke. Takav odnos doveo je do efekta „bumeranga“, u pogledu posledica, upravo na one države koje su stvorile najveću nesreću državama koje su razarale. U tom smislu, za sada, SAD imaju najmanje posledice, jer je sasvim daleko kao migrantski cilj, a takođe globalistički centri moći i finansijski centri moći i fondacije imaju za cilj da „amerikanizuju Evropu“ i da nestanu nacionalne države, kao tradicionalne institucije sa „konzervativnim“ i arhaičnim sistemom vrednosti.

Samospaljivanje Tunizanina Muhameda Buazizija, kao protest jednog očajnika protiv nasilja i korumpiranosti policije i lokalne vlasti, smatra se „strmoglavim incidentom“, sintagma koju koristi Hans Toh, naglim događajem koji je za sebe vezao bes velikog broja obespravljenih ljudi. Ovaj čin je shvaćen kao simbol neophodne borbe protiv socijalnih nepravdi, ali i kao neposredni povod za kolektivnu akciju koja će dovesti do društveno-političkih promena, odnosno, „talasa revolucija“ koje su počele da iz korena menjaju društveno-političko uređenje pojedinih zemalja Severne Afrike i Bliskog istoka. Talas tzv. revolucija koje su počele u Tunisu, veoma su se brzo prenele na ostale severnoafričke i bliskoistočne zemlje, i kolektivno se nazivaju „arapsko proleće“. „I kada se to dogodi, suštinski bezazlena situacija se transmitira u vreme i mesto za destruktivnu odmazdu, odnosno, u incident s nasiljem gigantskih razmera“.¹

Ishodi „arapskog proleća“ su različiti: (1) u nekim zemljama vojska i policija ugušile su proteste (Sudijska Arabija, Bahrein); (2) u Maroku, Jordanu, Kataru, Omanu i Libanu došlo je do političkih promena, koje su zadovoljile zahteve demonstranata; (3) u drugima je došlo do oružanih sukoba (Jemen, Irak) i građanskog rata (Libija i Sirija); (4) u zemljama u kojima su protesti prvo počeli došlo je do raspisivanja izbora i promene vlasti (Tunis i Egipat). Potom je nastupio talas povratka na „stare režime“, kao što je bilo u Egiptu ili do građanskih ratova i stranih intervencija (Libija i Sirija), bez odobrenja zvanične vlasti ili uz poziv na vojnu pomoć, kao što je zvanična vlast u Siriji uputila Ruskoj Federaciji.

Turska i mnoge vodeće zemlje Zapada potpomagale su snage oružane pobune, tzv. umerenu opoziciju, odnosno, tzv. Slobodnu sirijsku armiju, zahtevajući ultimativno kao jedino rešenje da legalna vlast odstupi, kako bi se dovela

¹ Toh Hans, *Nasilnici*, Beograd, Prosveta, 1978. str. 281.

politička garnitura koja će bezuslovno ispunjavati uslove Zapada. Pri tome je pružana svekolika vojna, diplomatska i politička pomoć pobunjeničkim i odmetničkim grupama, među kojima su i one koje direktno sprovode terorizam i rukovode se ideologijom ekstremnog islama i blisko saraduju sa Alkaidom ili Islamskom državom.

Slika 1. *Energetski resursi - uzrok ratova na Bliskom istoku*

Islamski pokreti i organizacije su zajedničkim delovanjem stvorile tzv. Islamsku državu, koja ne priznaje državne granice i služi se najbrutalnijim metodama terora i terorističkog delovanja. Već je očigledno da tzv. Islamske države ne bi ni bilo bez značajne logističke i vojne pomoći pojedinih vodećih sila NATO, koje se više deklarativno bore protiv nje. Sve je više indikatora koji ukazuju na to da je Islamska država stvorena sa ciljem da se: (1) razore države, koje su označene kao specifične mete agresije; (2) stvore nove marionetske države; (3) unište narodni demokratski režimi i instaliraju nenarodni režimi i (4) da se u bescenje prodaje nafta i gas i pod posebnim uslovima dovedu vodeće energetske korporacije u poratnom periodu. Na tom putu, jedino je Sirija u dugom periodu odoljevala, a uz pomoć Rusije uspevaju da postepeno vraćaju suverenitet i nacionalno dostojanstvo.

Sirija je trebalo da propadne, da se rasparča, da se eliminiše ruski uticaj i da se obezbedi integracija zapadnih korporacijskih kapaciteta nafte i gasa, kako bi se, preko Turske, Evropa obezbedila tim resursima sa Bliskog istoka i eliminisala ruski energetska uticaj u Evropi. To je strategija SAD i Velike Britanije na Bliskom istoku, kojom se želi marginalizovati ruski uticaj. Zato Rusija, po pitanju Sirije, nema alternativu. Ona treba ostati neposredno tu na duge staze, ako želi da bude svetska sila i spreči pritisak NATO na svojim granicama i obezbedi stabilnost i nesmetan razvoj svoje ekonomije na bazi energenata. Posle Crne Gore, Sirija je ostala jedina pomorska država gde Ruska flota može imati baze i kontrolisati Sredozemlje. Troškovi i stradanja Vojske Ruske Federacije u Siriji nemaju cenu, jer na duže staze afirmišu Rusiju u svetu, kao pravičnu zemlju koja štiti ugrožene narode i države. U Siriji, Rusija brani svoju slobodu i dostojanstvo. Taj imidž države pravедnika sve se intenzivnije širi i u vodećim državama NATO i EU.

Pored medijske propagande, Zapad više ne može da sakrije istinu i da Rusiju označava pretnjom. To je toliko prozirno i smešno, da u tu propagandu ne veruju ni režimi koji je prave. I ti režimi postaju svesniji da je Rusija dosledna, da moraju da je poštuju i da sa njom treba da razgovaraju, na ravnopravnoj osnovi. Sankcije Zapada su relikv prošlosti i treba da se što pre ukinu, jer će razarajuće delovati na socijalne prilike u Evropi, kao i na budućnost EU. Iz ih razloga jačaju nacionalni pokreti u Evropi, koji ne žele dalje da slepo slede instrukcije SAD i neoliberalni sistem vrednosti. Zbog toga EU nepovratno nestaje i nema perspektivu.

Upravo su SAD agresivnom strategijom, pod uticajem megakapitala, ustoličile nestabilnost u Evropi, EU, regionu Balkana i dovele do velikog broja ljudskih žrtava, izbegličkog talasa, ekonomskog i demografskog pada i do socijalne nestabilnosti i straha. Strah je postao obeležje života u Evropi danas, a to i jeste bio cilj terorista.

Sa stanovišta bezbednosti, izdvajaju se sledeće posledice „arapskog proleća“: (1) raspisivanje „demokratskih izbora“ u neregularnim uslovima u mnogim državama; (2) nasilna smena dugogodišnjih režima, koje je narod podržavao; (3) destabilizacija arapskih i islamskih država od Avganistana do Severne Afrike; (4) nastanak dugotrajnih građanskih ratova i (5) nerešavanje problema koje je iniciralo „arapsko proleće“. Sve navedene posledice su podstakle razvoj i uticaj ekstremnog islama i nastanak migrantske krize, što predstavlja bezbednosni rizik i pretnju za mnoge zemlje Severne Afrike, Bliskog istoka i Evrope.

Sa aspekta bezbednosti evropskih država, najvažnije posledice „arapskog proleća“ su terorizam i migrantska kriza. Terorizam i migrantska kriza su trenutno dva najveća rizika i pretnje po bezbednost evropskih država, ali su za sve zemlje starog kontinenta esencija bezbednosnih izazova, sa kojima su tesno povezani i svakako dublji: politički i društveni izazovi za Evropu, a, među njima, posebno se izdvajaju i sledeći: (1) uspon ekstremizma; (2) neefikasnost institucija EU u rešavanju migrantske krize; (3) pogoršavanje odnosa EU prema državama arapskog sveta, kao i prema državama na balkanskoj ruti, gde se toleriše velikoalbanski projekat i ne preduzimju adekvatne mere od strane EU. Naprotiv, taj projekat se pothranjuje blagim ili nikakvim delovanjem Brisela i SAD.

Nemali broj teoretičara bezbednosti i analitičara smatraju da su migracije samo jedno od novih oružja za vođenje savremenih sukoba, odnosno, migracije su samo jedan sadržaj „hibridnog ratovanja“. Smatra se da su migracije jedan od načina, odnosno, metoda ostvarenja bitnih geopolitičkih ciljeva velikih sila u pojedinim regionima sveta.

Da su migracije dirigovane i da se mogu kontrolisati, dokazuje i sporazum između EU i Turske o migrantima. Sporazum je stupio na snagu 20. 3. 2016. godine. Po osnovu sporazuma, EU se obavezala da će „ubrzati“ proces pristupanja Turske EU i da će Turskoj donirati 3 milijarde evra, a Turska se obavezala da će zadržati oko 2.7 miliona izbeglica na svojoj teritoriji i da će primiti deo migranata koji će biti vraćeni iz Grčke.² I jedna i druga strana nisu bile iskrene i ispoljile su verolomstvo prema postignutom Sporazumu, tako da on ne daje potpunu bezbednost u kom pravcu će se odvijati migrantska kriza u narednom periodu.

U prilog ovoj teoriji dirigovanih seoba naroda ide i činjenica da migranti iz ugroženih područja ne odlaze u bogate zemlje iz regiona, kao što su: Ujedinjeni Arapski Emirati, Saudijska Arabija, Jordan i Katar, već isključivo u zemlje EU. S jedne strane kao da se usmeravanjem „seobe naroda“ van područja Severne Afrike i Bliskog istoka oslobađaju prirodni resursi od državne kontrole, prepuštaju se velikim multinacionalnim korporacijama, čije sedište je u vodećim zemljama Zapada. Nakon seobe naroda uspostaviće se mir kroz vojno prisustvo i demilitarizaciju i marginalizaciju vojnih efektivna na Bliskom istoku.

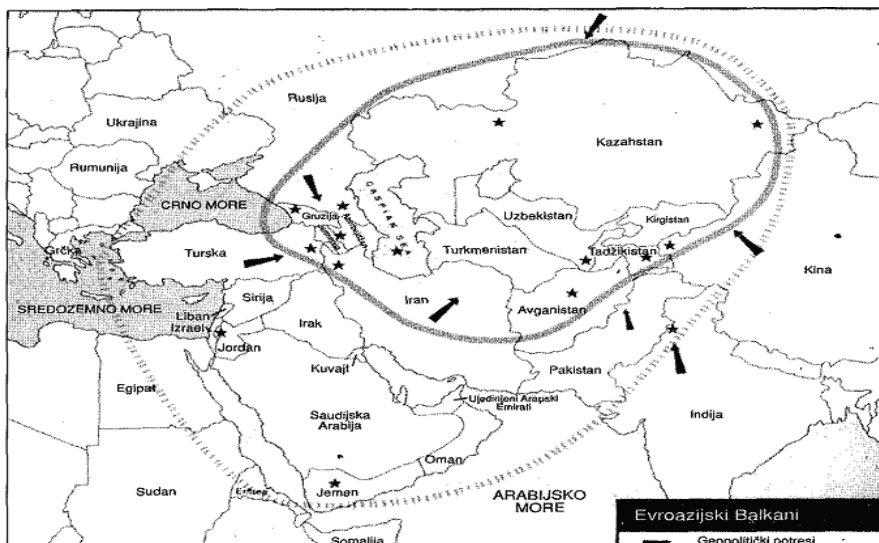
---

² Greenhill M. Kelly, „Migration as a Weapon in Theory and in Practice“, Military review, 6, 2016 (6), pp. 27-36.

Tako bi se trajno konfliktna područja, koje je vodeći američki teoretičar globalizacije, Zbignjev Bžežinski, davno označio kao regione „geopolitičkih potresa i nestabilnosti u budućnosti“, prevela u stanje kontrolisanog „prosperiteta i razvoja“. Treba znati da je takozvana teorija Zbignjeva Bžežinskog, kao što se može videti na slici 1, nastala u laboratorijama obaveštajnih službi vodećih kolonijalnih sila Zapada, koje su na bazi te teorije i nasilne globalizacije gradile tzv. novi svetski poredak. Zato je teorija Zbignjeva Bžežinskog klasična instrumentalizovana teorija i osnova za primenjenu strategiju SAD, NATO i EU. Njene refleksije su više nego očigledne, kao posledica strategija i načina delovanja SAD i drugih vodećih država Zapada. Sa završetkom sukoba na Bliskom istoku i stavljanjem pod punu kontrolu ti centri moći su planirali da zagospodare prirodnim resursima, a Islamsku državu i teroriste prebace na Kavkaz i države koje se nalaze u zoni nestabilnosti (slika 1).

S druge strane SAD žele pomoću migranata da izvršite dodatni pritisak na pojedine „nesigurne“ partnere u EU, odnosno da migrantskom krize oslabe njihovu ekonomsku, a samim tim i političku i bezbednosnu moć, kako bi EU i druge zemlje uslovile da pod „istim barjakom“, traže rešenje u obuzdavanju a potom u razbijanju Rusije. Shodno tome, logično je da većinski deo migranata želi trajno da se nastani u ekonomski i politički najmoćnije zemlje EU, Nemačku, Francusku, kao i u skandinavske zemlje.

Slika 2. Predviđanja Bžežinskog o bezbednosno nestabilnim područjima u Evroaziji³

3 Zbignjev Bžežinski, *Velika šahovska ploča*, Banja Luka, Romanov, 2001. strana 118.

Teoretičari globalizacije smatraju da su migracije samo logičan sled događaja procesa globalizacije, i da su demografska neravnoteža i nejednakost životnih šansi, njihov glavni uzročnik.⁴ Takođe, procenjuju i da će 21. vek biti „vek migracija“, a, u prilog tome, ističu činjenicu da je na njegovom početku bilo više migranata nego ikada u istoriji, za razliku od 20. veka koji je većim delom bio karakterističan po izbeglicama kao nosiocima migracionih procesa. Tada su izbeglice sa teritorije bivše SFRJ i drugih kriznih žarišta pokrenule proces migracija, koji je i danas aktuelan, samo zbog teških socijalnih prilika. Zato ogroman broj kvalifikovanog visokoobrazovanog kadra odlazi u zemlje Zapada, dodatno osiromašujući te male i nerazvijene države, praveći od njih kolonije sa prljavom tehnologijom i prostom radnom snagom.

Migrantske rute i osnovna obeležja

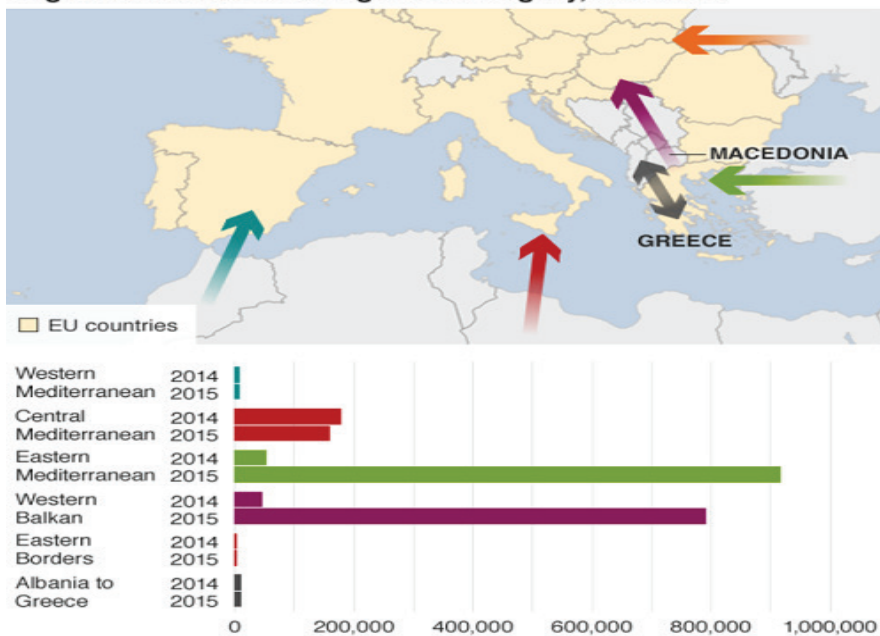
Sukobi koji se odvijaju u oslabljenim državama Severne Afrike, Bliskog istoka i Centralne Azije (Libija, Sirija, Severni Irak, Avganistan), primorali su milione ljudi da se pokrenu i samim tim učine region Jugoistočne Evrope da postane jedna od najfrekventnijih migracionih ruta u Evropi. Ova migraciona ruta nosi naziv Istočnomediteranska i nju, uglavnom, koriste migranti iz Avganistana, Somalije, Eritreje i Sirije. Istočnomediteranska migraciona ruta ima dva pravca: (1) *Turska-Grčka-BJR Makedonija-RSrbija-EU*, poznatija kao „Zapadnobalkanska ruta“ ili samo kao „Balkanska ruta“; i 2) *Turska-Grčka-Albanija-Crna Gora- BiH- Hrvatska-EU*, uz napomenu da se tokom 2018. godine sve više koriste Albanija, Crna Gora, BiH i Hrvatska, kao tranzitne zemlje. Nastavlja se i direktno prebacivanje migranata u Italiju, morskim rutama. Pored ove migracione rute, prikazane su i: *Centralnomediteranska* migraciona ruta i uglavnom je koriste migranti iz Libije i Nigerije, pravcem: Libija-ostrvo Lampeduza-Italija i *Zapadnomediteranska* migraciona ruta i koriste je migranti iz Libije i Tunisa, pravcem: Maroko-Gibraltar-Španija.

---

⁴ Vidi šire, Kristofer Koker, *Sumrak Zapada*, Dosije, Beograd, 2006.

Migrants detected entering the EU illegally, 2014-2015

Source: Frontex

Slika 3. Pregled broja ilegalnih migranata po migracionim rutama

U evidenciji Frontex-a postoji 8 migrantskih ruta, pored već nabrojanih, postoje Istočnogranična, Kružna ruta Albanija-Grčka, Zapadnobalkanska, Zapadnoafrička (Zapadnomediterska) i Crnomorska migraciona ruta.⁵

⁵ http://frontex.europa.eu/assets/Attachments_News/Fran_2016_Q2.pdf 2016 (preuzeto: 17.11.2016.)

Slika 4. Istočnomediteranska ruta

U 2014. godini u EU je bilo ukupno 33 miliona ljudi ili oko 7% ukupne populacije EU, koji nisu rođeni u zemljama EU, što implicira da su i oni u jednom periodu bili migranti. U periodu od 2010. do 2013. godine, oko 1.4 miliona ljudi je emigriralo u EU, ali ovaj broj se odnosi samo na tražioce azila i izbeglice, odnosno, ljude koji su ušli u EU koristeći regularne migracijske procedure. U pokušaju dolaska u zemlje EU, veliki broj migranata je i izgubio život. To se i danas dešava na Sredozemlju i Mediteranu potapanjem neprilagođenih plovila za transport tolikog broja ljudi.⁶

U toku nastanka i razvoja migrantske krize, EU nije uspela da ponudi sveobuhvatan odgovor na datu situaciju, imajući u vidu različite, često i suprotstavljene, stavove država članica. Državama Jugoistočne Evrope bio je prioritet da ubrzaju prolaz migranata kroz svoje teritorije, i svaki pokušaj ograničavanja ovog procesa, poput pokušaja Mađarske da zatvori granice bio je dočekan diplomatskim reakcijama susjednih zemalja. Mađarska je ispoljila svu nacionalnu doslednost i odgovornost u skladu sa svojim nacionalnim interesima. Sličnim postupanjem Austrije, Slovenije i Hrvatske, Srbija, BiH, Crna Gora, Albanija i Makedonija su postale ili će biti žrtve migrantske krize. Za takvo stanje je u velikoj meri odgovorna Nemačka, jer u suštini ima javni medijski stav pozitivnog odnosa prema migrantima i to onim koji su školovani i došli sa kapitalom, dok neobrazovanu migrantsku populaciju želi da zaustavi

⁶ http://frontex.europa.eu/assets/Attachments_News/Fran_2016_Q2.pdf2016 (preuzeto: 17.11.2016.)

na Balkanu i tamo pokušava da ih socijalizuje. Takođe, tajno preko EU, pruža pomoć Mađarskoj, Austriji, Sloveniji i Hrvatskoj da jačaju snage i sisteme za kontrolu granica. Vodeće države EU ne preduzimaju adekvatne mere da štite spoljne granice država i da se u tom smislu angažuju i potencijali NATO pakta.

Refleksije migrantske krize na bezbednost Republike Srbije

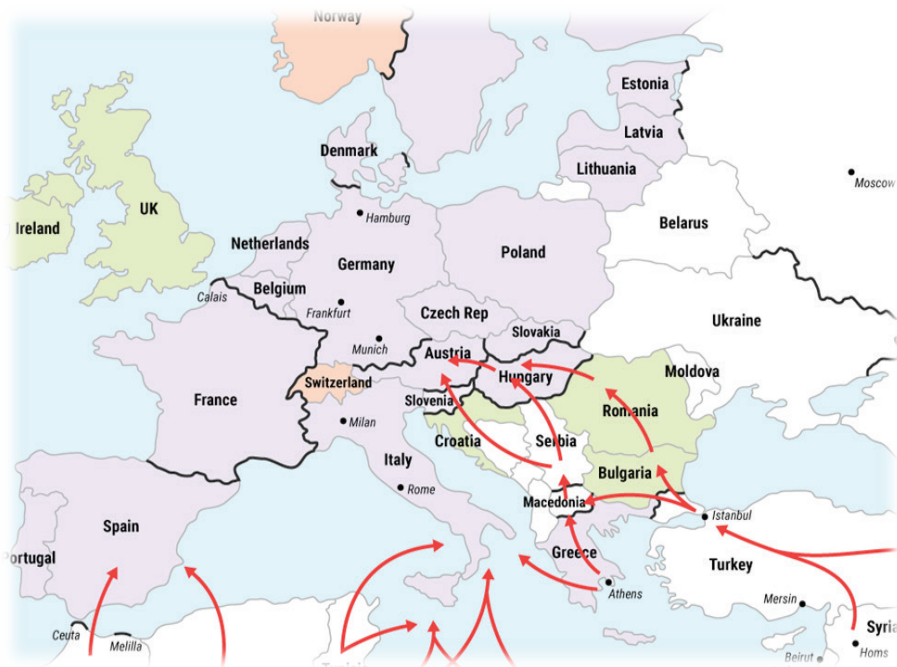
Zaoštrenost i sukobljenost interesa pojedinih velikih sila ide do te mere da se modeluju nasilne smene vlasti i aktiviraju zamrznuti konflikti, uz jačanje verskog i nacionalnog ekstremizma. U tom procesu, Srbija i srpski narod u celini će imati velike bezbednosne izazove i pretnje da zaštite nacionalne interese.⁷ Shodno tome, misao Jovana Cvijića koji je svojevremeno rekao: „*Ko nam je kriv što smo državu izgradili nasred carskog drumca*», ostaje i dalje aktuelna.

Odnosi Hrvatske i Republike Srbije, kao i Hrvatske i Mađarske, bili su u krizi zbog migranata i njihovog prelaska preko granica balkanskih država. Neke zemlje su odlučile da podignu „ograde“, kako bi zaustavile priliv migranata, počev od Mađarske, pa do Slovenije i Austrije. Kao posledica zatvaranja granica, pojavio se kumuliran određen broj migranata koji je ostao „zaglavljn“ u zemljama na Zapadnobalkanskoj ruti. Zatvorene državne granice pojedinih zemalja, koje se nalaze na Zapadnobalkanskoj ruti, kao i alternativni pravci prolaska, doveli su do toga da se sve više koristi alternativna Balkanska ruta, koja sve više usložava stanje bezbednosti u BiH.

Zatvaranjem granica i dogovorom iz februara 2016. godine između EU i Turske, smanjio se broj migranata u zemljama EU, a pogotovo na Zapadnobalkanskoj ruti. Jedino se broj povećao na morskim migracionim rutama, odnosno, Centralnomediteranskoj i Zapadnomediteranskoj ruti.

---

⁷ Kovač Mitar, „Interesi velikih sila na prostoru Balkana“, Beograd: ISIKS 2016, 30.09., str. 415.

Slika 5. Alternativna balkanska ruta

Migracije, pogotovo one ilegalne, imaju ogromne bezbednosne reperkusije po države na migrantskoj ruti, kao i države krajnjeg odredišta. Između četiri i pet miliona migranata svake godine uđe u neku tuđu državu, a pritom, broj nelegalnih prelazaka granice varira između 30% i 50%. One sa sobom neminovno donose i povećanje opasnosti po domaće stanovništvo od zaraznih bolesti, kriminala i terorizma. Za zemlju domaćina, one mogu, usled prevelikog priliva jeftine radne snage i neočekivano velikih socijalnih davanja, predstavljati i izvor destabilizacije njene ekonomske bezbednosti. Krijumčarenje migranata i trgovina ljudima postaju masovno krivično delo u zemljama, takozvane, prve migrantske destinacije, a ujedno i izvor ogromnih nelegalnih i neoporezivih prihoda.⁸

Pitanje prihvata migranata i izbeglica dovodi do tenzija i podela ne samo na nivou međunarodne zajednice, već i unutar same EU i njenih vodećih članica. Na sastanku u Pragu, septembra 2015. godine, predstavnici takozvanog Istočnog bloka EU koji čine: Mađarska, Češka, Slovačka i Poljska,

⁸ Simeunović Dragan, „Migracije kao uzrok političkih anomalija u Evropi“, Vršac: Iregulame migracije, 2015, 01.-02., uvodno predavanje

odbile su plan Evropske komisije o „preraspodeli migranata po kvotama“. Migrantska kriza podelila je javno mnjenje Evrope. Naime, jedan deo javnosti migrante doživljava kao opasnost imajući u vidu da se migracije tumače kao razaranje evropsko kulturnog identiteta putem planskih migracija islamskog stanovništva radi dalje islamizacije Evrope. Takođe, stavovi ovog dela javnosti zasnovani su i na strahu od povećanja rizika i pretnji od terorističkih napada, kao i na povećanju broja kriminalnih radnji i drugih oblika nasilja od strane migranata. To je većinsko mišljenje u Evropi, koje je zasnovano na objektivnim razlozima.

Jedan od aspekata ugrožavanja nacionalne bezbednosti Republike Srbije odnosi se na društvenu dezorganizaciju u kritičnim područjima, prekid saobraćaja, blokadu graničnih prelaza, narušavanje javnog reda i mira u većem obimu, sukobe policije i migranata. Različite kriminalne aktivnosti, takođe, mogu se dovesti u vezu sa izbegličkom krizom. Ključni problem migrantske krize danas na Balkanu jeste krijumčarenje ljudi. Ilegalni prelasci preko državne granice predstavljaju povredu državnog suvereniteta, jer dovode u pitanje sposobnost države da uspostave kontrolu nad svojom teritorijom.

Migrantska kriza predstavlja i ekonomsku pretnju nacionalnoj bezbednosti Republike Srbije. Migranti mogu biti uzrok ekonomskih teškoća i svakako da predstavljaju teret budžetu zemlje, da utiču na snižavanje cene rada u, ionako ekonomski nestabilnom, okruženju. Evidentno je da siromašne i zemlje u tranziciji poput Republike Srbije, nemaju dovoljno ekonomskih kapaciteta, kao ni raspoložive i namenske infrastrukture da budu utočište desetinama hiljada migranata, jer to predstavlja latentnu opasnost po njihov razvoj, stabilnost i prosperitet.

S obzirom na to da je deo migranata direktno učestvovao u ratnim dejstvima i da je obučen za izvršenje borbenih dejstava u ruralnim i urbanim sredinama, postoji realna mogućnost izvođenja pojedinačnih terorističkih akcija po objektima i metama visoke vrednosti u cilju izazivanja straha i panike kod stanovništva. Zato se može reći da migrantska kriza predstavlja pretnju po nacionalnu bezbednost Republike Srbije. Posebno zabrinjavaju pretpostavke obaveštajno-bezbednosnih organa vodećih zemalja EU u pogledu trajanja krize. Predviđa se trajanje krize duže vreme, u dva perioda: (1) *od marta do novembra 2016. godine* i (2) *od marta do novembra 2017. godine*, gde se očekuje ukupan priliv od oko 3.000.000 migranata u Evropu, a Republika Srbija bi trebalo i dalje da bude tranzitna država.

Hiljade izbjeglica, azilanata i migranata, uključujući decu, putuju opasnom rutom preko Balkana, ostaju u Makedoniji, Srbiji, BiH i Hrvatskoj, u „klopci“, bez adekvatne zaštite i perspektive. Mnogo je indikatora koji govore u prilog tezi da se „kriza sa Bliskog istoka, preko migranata, seli na Balkan“ i da će tzv. međunarodna zajednica u nekom momentu, kada se velike mase migranata „zaglave na Balkanu“ ponuditi finansijsku pomoć i benefite za vladajuće nacionalne elite propalih država na Balkanu, da pristanu da se migranti smeste u tim državama u većem broju, posebno na tzv. Zapadnom Balkanu. U celom tom procesu zbog velikog broja izbeglica, pokrenule bi se i međunarodne institucije i organi UN. Na taj način, države Zapadnog Balkana bile bi dodatno destabilizovane i primorane da prihvate nametnuto rešenje. To odlično znaju i planiraju vodeće države Zapada i pripremaju strategiju za to vreme naredne 2017. godine.

U pripremi te strategije veoma jako i prikriveno učestvuje Nemačka, pod rukovodstvom Angele Merkel, koja se deklarise za prava izbeglica, kako bi imala moralno opravdanje da izvrši pritisak na države Zapadnog Balkana. Ona je suštinski prećutno podržala mere da se Mađarska, Slovenija, Austrija i Hrvatska dobro zaštite na nacionalnim granicama, kako bi se u aktivnom periodu migrantske krize naredne godine napravio „rezervat za migrante na Zapadnom Balkanu“. Iz tih razloga, u nekoliko navrata, vlasti EU su nudile Srbiji finansijsku pomoć da se izgrade novi kapaciteti za prihvata i smeštaj migranata.

Mediji na Zapadu povremeno ovu strategiju pothranjuju i opravdavaju, kako bi se zaštitila EU, a tzv. Zapadni Balkan učinio „rezervatom za migrante“, a te države se duže vreme ili nikada ne bi primale u EU. Takođe, taj prostor inače smatraju zonom tradicionalnog neoosmanizma i turskih nacionalnih interesa na Balkanu. Ovakvo rešenje migrantske krize odgovaralo bi SAD, EU, UK i Turskoj. Gledajući na duže vreme, islam bi postao dominantan na Balkanu, a ruski interesi bi bili trajno potisnuti sa Balkana. Dobila bi se jaka demografska masa islamista za projektovane ratove na istoku. Takvom strategijom rešavanja migrantske krize Srbija bi bila ugrožena više nego ratom, kao i njeni vitalni nacionalni interesi. Zbog toga Srbija mora da shvati da su naredne godine veoma bitne za njenu nacionalnu bezbednost i da ne sme dozvoliti da zakulisanim odlukama i strategijama Zapada postane žrtva migrantske krize.

Komesarijat za izbeglice R. Srbije često poseže i za nerazumnim odlukama i ugrožava lokalne sredine na migrantskoj ruti. Bilo je više nemilih događaja čije su posledice bile ubistva, ranjavanja, silovanja, pedofilija i slično. Ne živi

se bezbedno ni u centru Beograda, a kamoli u gradovima i selima u blizini granica, u zahvatu migrantskih ruta. Tako npr. Gradsko veće Zajedara nije dalo Komesarijatu za izbeglice saglasnost za sprovođenje odluke da se u Gamzigradskoj banji otvori prihvatni centar za migrante.

Očekivati je da će se nastaviti migrantska kriza sa različitim intenzitetom, pri čemu će se ispoljavati nejedinstvo unutar EU oko kvota, pa bi Zapadni Balkan mogao postati kao „rezervat za migrante“ i jedino prihvatljivo rešenje u slučaju velikih talasa. To se vidi i po odnosu vlasti u Nemačkoj i drugim državama Centralne Evrope prema Romima, koje konstantno vraćaju u Srbiju. Države na Balkanskoj migrantskoj ruti bile bi ugrožene, pre svega, Srbija, Makedonija i BiH. Srbija je najmanje i uradila na pripremi i uređenju granice na jugu, ka BJR Makedoniji i na jugoistoku prema R. Bugarskoj. Pomoć koju pružaju pojedine evropske zemlje je simbolična.

Odlučnost Mađarske da svoje granice zaštiti u potpunosti i učini nepropusnim, a potom i Hrvatske, direktno ugrožava R. Srbiju u pogledu broja migranata koji se u nekom masovnom prilivu mogu naći „zaglavljani“ na njenom prostoru. U takvoj situaciji nije očekivano da će organi EU naći razumevanja da se puste migrante ka Centralnoj Evropi. Naprotiv, očekivano je da EU u takvoj situaciji ponudi finansijska sredstva kako bi se migranti zadržali na prostoru tzv. Zapadnog Balkana.

Toliki broj migranata promenio bi sistem vrednosti, nacionalnu i versku strukturu stanovništva na Zapadnom Balkanu. Pravoslavne zemlje moraju biti svesne toga, kako ne bi njihovi narodi postali manjina na sopstvenoj teritoriji. Na taj način bi i bez rata postepeno došlo do suštinskog gubljenja suverenosti tih država, na račun formiranja neke nove „islamske države“.⁹ Na taj prostor tzv. Zapadnog Balkana u budućnosti bi se deportovali migranti iz EU, koji nisu uspeli da se uklope i socijalizuju u zapadni sistem vrednosti i oni čije ponašanje i delovanje je utemeljeno na ekstremnom nacionalnom i verskom fanatizmu.

ZAKLJUČAK

Demografska neravnoteža, ratovi i socijalna ugroženost pojedinih naroda u svetu protivrečnosti siromašnih i bogatih i dalje će imati za posledicu talase migracija jednih naroda ka drugima, a današnje uznemirujuće socijalne i rasne

⁹ <http://www.dnevne.rs/desto-drugacije/americki-n-s-i-i-cia-otkrili-mapu-buducnosti-2020-evropa-bi-trebaloda-se-podeli-na-tri-dela-srbija-u-pravoslavnoj-uniji>

reakcije mogu biti male u poređenju sa onim što će se dešavati u budućnosti. Te migracije su velikog obima, izazivaju socijalne i bezbednosne potrebe, pa se označavaju često pojmom „seobe naroda“. Migracije su najčešće uzrokovane ratovima, a potom nepodnošljivim i nehumanim uslovima života. Eksplozivni rast stanovništva, uz smanjenje resursa u nerazvijenim zemljama i zemljama u razvoju, ratovi i sve veći jaz između bogatih i siromašnih, pored opasnosti od unutrašnjih migracija i različitih sukoba, doveo je do masovnih migracija u druge države i regione. Takvo objektivno stanje se od pojedinih centara moći na Zapadu instrumentalizuje kroz upravljanje migrantskim tokovima i talasima.

Najznačajniji uzroci velikih migracija stanovništva su, uglavnom, bezbednosne, socijalne i ekonomsko-propagandne prirode. Ti uzroci su pretežno indukovani kroz krize, ratove i vojne intervencije vodećih zemalja Zapada, koje se isključivo rukovode vrednostima i logikom neoliberalnog kapitalizma. Vrhovna vrednost u tom sistemu jeste novac (kapital), a ne čovek. Izazvani kaos u mnogim regionima sveta pokrenuo je milione siromašnih, raseljenih, obespravljenih i ugroženih da napuste matične zemlje u potrazi za novim životom. Među migrantima je veliki broj mladih ljudi koji je ratovao u terorističkim organizacijama i pokretima. Zbog toga neki autori smatraju da povećani broj migranata ozbiljno narušava bezbednost država u koje dolaze i kvalifikuju ih kao direktnu pretnju bezbednosti, jer se migrantske krize sve više instrumentalizuju i sa njima se upravlja iz određenih centara moći na Zapadu.

Najveći pritisak migrantske krize u Evropi trpe Grčka, Srbija i Makedonija, što je posledica propale migrantske politike Evropske unije, nesposobnosti NATO pakta i namere neformalnih centara moći u SAD i u Velikoj Britaniji, da preko migranata upravljaju stanjem bezbednosti na Bliskom istoku i u Evropi.

Postoji niz indikatora koji ukazuju na to da Nemačka preko svojih „satelita“, pre svega, preko Mađarske, Hrvatske i Austrije fizički blokira prolazak migranata ka njenoj teritoriji i da je Grčku i preostali deo Balkana namerila da dovede u bezizlazno stanje. Srbija bi trebalo da, iz pomenutih razloga, hitno pristupi uređenju dela državne granice na izabranim pravcima te da jača snage bezbednosti i spremno dočeka svaki novi talas i nastavak migrantske krize.

Strategija SAD, UK i Nemačke povodom migrantske krize je jasna, jer ne čine ništa ozbiljno da angažovanjem snaga NATO smiri izvorište

krize i prekine građanske ratove te da upotrebom pomorskih snaga NATO spreči prolazak migranata ka Evropi. Migrantska kriza se uvek pojačava u prolećnim danima, kada je lepše vreme, kada se migranti mogu kretati i izvan graničnih prelaza, kako bi izbegli zadržavanje na pripremljenim preprekama i blokadama.

Zbog toga, pripreme sistema bezbednosti treba da se nastave punom snagom i da se što spremnije dočeka to sudbonosno vreme po nacionalnu bezbednost R. Srbije. To je pitanje i njene budućnosti u složenom bezbednosnom kontekstu.

LITERATURA

1. Bžežinski, Zbignjev. *Velika šahovska ploča*. Banja Luka: Romanov, 2001.
2. Greenhill, M. Kelly. „Migration as a Weapon in Theory and in Practice“. Military review 2016,.
3. Džozef S. Naj, *Budućnost moći*, Arhipelag, Beograd, 2012.
4. Kristofer Koker, *Sumrak Zapada*, Dosije, Beograd, 2006.
5. Colin S. Gray, *NoW Has War Changed Since the End of the Cold War?*, *Parameters*, **Spring 2005**.
6. Kovač Mitar. „Interesi velikih sila na prostoru Balkana“, Beograd: ISIKS 2016, 30.09.
7. Toh Hans, *Nasilnici*, Beograd, Prosveta, 1978.
8. Simeunović Dragan, „Migracije kao uzrok političkih anomalija u Evropi“, Vršac: Iregularne migracije, 2015., (uvodno predavanje)
9. http://frontex.europa.eu/assets/Attachments_News/Fran_2016_Q2.pdf 2016 (preuzeto: 17.11.2016.)
10. <http://www.kmnovine.com/2016/01/ernst.html>
11. <http://srbin.info/tag/%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%82-%D1%80%D0%B0%D1%98%D1%85%D0%B5%D0%BB/>
12. <http://www.dnevne.rs/nesto-drugacije/americki-n-s-i-i-cia-otkrili-mapu-buducnosti-2020-evropa-bi-trebalo-da-se-podeli-na-tri-dela-srbija-u-pravoslavnoj-uniji>

STRATEGIC ASPECTS OF MIGRANT CRISIS IN EUROPE AS A SECURITY THREAT THE REPUBLIC OF SERBIA

Mitar Kovac, PhD

*Faculty of Project and Innovation Management
Belgrade*

e-mail: mitar.kovac21@gmail.com

Brankica Potkonjak-Lukic, PhD

*Ministry of Defense of the Republic of Serbia
e-mail: brankica.lukic-potkonjak@mod.gov.rs*

Abstract: *Migrant crisis in Europe is mainly a consequence of wars (military interventions and civil wars) planned by the leading countries of the West. These wars, realized in forms of military interventions or civil wars, are in their every aspect events that, like a boomerang, shook mostly the very foundations of the Europe, but also all the countries located on migrants routes. In addition to the fact that these wars represent a security threat to lives of the inhabitants of these countries, they also make social conditions for satisfying their everyday needs unbearable. Migrant crisis is continuous and because of its scope it is usually qualified by the term “migration of people”. Consequences of such a migrant crisis are enormous in sociological, security and political terms. Even today they are obvious in many aspects, having significant reflection on international relations, interstate relations, EU, NATO, especially on the leading EU and NATO member states, such as USA, UK, Germany and France. The European Union has been losing its internal cohesion in finding the adequate way for resolving the migrant crisis. Both NATO and EU have showed total inability to protect vital interests of European nation states. Consequences for the EU countries, but also for the rest of the transit countries, especially for the Republic of Serbia as a country with a large fluctuation of migrants, have been different. Because of the insincere attitude of the EU, the region of the so called Western Balkans is becoming a “reservation for migrants”. In the coming years migrant crisis could become a significant security threat to the Republic of Serbia and affect its stability, as well as the state of internal ethnic and religious relations.*

Key words: migrant crises, security threats, European Union, Serbia.